

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

חא הפסח תשפ"ב שנה י"ג אלול 543

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482

הנושא: כח הט"ו

(סי' קס"ה) וז"ל: ולמה אהב הקב"ה את האבות? מפני שכל היום וכל הלילה לא היה לבם פונה מלהרהר אחר חפצי שמים, שנאמר "כי אם ביראת ה' כל היום". וכמ"ש "ויקץ יעקב משנתו" ואמרו חז"ל ויקץ יעקב ממשנתו וכו'. עכ"ל.

והביא שם החיד"א בפירושו ברית עולם את מה שכתב בספרו מדבר קדמות, שהאבות למדו יחד ט"ו שעות ביום ושאר הט' שעות היה בשביל לישון ולאכול ולשאר צרכיהם, וכתב, שעתה כשראה את דברי הספר חסידים דכל הכ"ד שעות אפילו בחלום היו בחפצי שמים, חוזר בו ממש"כ בספר מדבר קדמות. וביאר במש"כ בקונטרס ישן כתב יד על קלף הנ"ל, דרצה לומר, כי ט"ו שעות היו לומדים תורה וט' שעות מכוונים לבם למקום לחשוב ביראתו ורוממותו ואהבתו ודבוקו בין בחלום בין בהקיץ. ומסיים החיד"א: וה' יצלינו משגיאות. עכ"ד.

בטרם נעסוק בעניין המספר ט"ו נפנה לעריכת חשבון השנים ששלושת האבות הקדושים ראו זה את זה.

חשבון השנים נלמד מפסוקי התורה בספר בראשית. אברהם אבינו היה בן מאה שנה בהולדת יצחק (בראשית כ"א, ה'), ויצחק היה בן שישים בלידת יעקב (שם כ"ה, כ"ו) ואברהם חי קע"ה שנה (כ"ה, ז'). ולפי זה כשהיה אברהם בן ק"ס שנה נולד יעקב וכשהיה יעקב בן ט"ו שנה נפטר אברהם, וא"כ כל האבות חיו יחדיו ט"ו שנה.

אולם רש"י על הפסוק "ויגדלו הנערים" (כ"ה, כ"ז) מפרש, כל זמן שהיו קטנים לא היו ניכרים במעשיהם ואין אדם מדקדק בהם מה טיבם, כיון שנעשו בני י"ג שנה, זה פירש לבתי מדרשות וזה פירש לעבודת אלילים. ובסוף פרק השותפין (בבא בתרא טז ע"ב) הגמרא אומרת, שעשוי לא מרד בחיי אברהם (וברש"י בראשית כ"ה, ל'), שקיצר הקב"ה חמש שנים משנות חייו של אברהם אבינו כדי שימות בשיבה טובה כפי שהבטיחו). ובו ביום שעשו חזר מן השדה עי"ף ומכר את הבכורה ליעקב, באותו היום מת אברהם אבינו, והנזיר היה תבשיל של אבלים שיעקב בישל ליצחק אביו. וחמש עבירות עבר אותו רשע באותו היום וכו'.

אם כן קשה, איך רש"י כתב "ויגדלו הנערים" שכשהיו בני י"ג שנה עשוי פירש לעבודה זרה ואז נפטר אברהם אבינו, בעוד שלפי החשבון האבות חיו יחדיו ט"ו שנה וכדברי רבי יהודה החסיד?

כתב החיד"א בספרו מדבר קדמות (מערכת א אות א'): אבות העולם אברהם יצחק ויעקב ראו זה את זה וט"ו שנים למדו התורה בכל יום ולילה ט"ו שעות. ובן ט"ו לתלמוד. ובחגיגה מונה ט"ו דברים שיש בערבוב, סולו לרוכב בערבות ב"ה שמו (- כדאיתא בחגיגה יב, ערבוב שבו: צדק משפט וצדקה גנזי חיים וגנזי שלום וגנזי ברכה ונשמתן של צדיקים ורוחות ונשמות שעתיד להיבראות וטל שעתיד הקדוש ברוך הוא להחיות בו מתים). לכך יסד דוד המלך ע"ה ט"ו שיר המעלות, וט"ו מעלות בעזרה, וט"ו שבחות בישתבח, וט"ו לך הגדולה וכו', ט"ו תיבות בפסוק "וה' האמירך היום", וט"ו לשון שירה בחומש, ובט"ו ניסן נגאלו ישראל ממצרים. קונטרסים ישן כתיבת יד על קלף מתלמידי רבינו יהודה החסיד משם רבם ז"ל.

והוסיף על זה החיד"א וז"ל: ונראה דכוונתו דכ"ד שעות יום ולילה, והט' שעות לישון ולאכול ולעשות צרכיו, וט"ו לתורה ותפלה. ואפשר לרמוז בזה "כל הנשמה תהלל י"ה", שילמוד בתורה ויתפלל, מי שהוא צדיק גמור וזכה לבחינת נשמה, זה יאמר לה' אני בט"ו שעות להתפלל וללמוד, וקריאתה זו הלילה, וזהו תהלל י"ה ב"ה שעות.

ודרך דרש אפשר לומר, שזהו טעם דגמרינן גזרה שוה דט"ו ט"ו מחג המצות לכמה מילי. כי פסח נגד אברהם אבינו ע"ה, וסוכות נגד יעקב, כמו שכתב הטור (או"ח סימן ז"ה), ויען שיעקב פדה את אברהם, וט"ו שנים שראה אברהם אבינו ע"ה את יעקב היה שמחה בעולם, על כן פסח וסוכות בט"ו וילפי מהדדי גזרה שוה, כי פסח רומז לאברהם אבינו ע"ה וסוכות ליעקב אבינו ע"ה ולהכי הם בט"ו, לרמוז, כי בזכות ט"ו שנים שעמדו יחדיו יצאנו ממצרים, ועיקר קיום העולם ע"י ט"ו שנים, וקנו העולם במעמד שלשתן.

ומן האמור נחא טובא דיבר ה' אל יעקב אבינו ע"ה: "אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק", וכתב רבינו אפרים בפירושו על התורה כת"י, דאמר אביך על אברהם, יען אברהם היה מחבבו ליעקב וקוראו בני בני וכו'. עיי"ש. ולדרכנו יצדק מאד, דאברהם אבינו ע"ה יודע צדיק כמה תקון נעשה בעולם בצירוף יעקב עמהם וישת עליהם תבל, ולכן היה מחבבו אברהם מאד מאד. ודוק. עכ"ל קדשו של החיד"א.

אלא שעל פירושו של החיד"א כי למדו יחדיו ט"ו שעות חזר בו החיד"א, וזאת על פי מה שכתב בספר חסידים לרבי יהודה החסיד

כמה מרבתינו הראשונים כותבים (פירוש רבתינו בעלי התוספות, חיזקוני ועוד), ששתי שנים עשיו עשה עבירות במטמוניות (-בצנעא) וזהו בין שנת י"ג לשנת ט"ו, ולא נודעה רשעותו ואעפ"י שאברהם היה חי נקרא שמת ב"שיבה טובה".

גם בפירוש המזרחי על רש"י כותב, ששנתיים מרד עשיו בצנעה. וה'משכיל לדוד' מקשה עליו, הרי כתוב שהוא פירש לעבודה זרה וא"כ האיך ייתכן בצנעה? ומחלק, ששנתיים היה עשיו רע לשמים ואח"כ היה רע לשמים ורע לבריות. והמהר"ל בגור אריה מדקדק בלשון רש"י: "פירש לעבודה זרה", שעדיין לא עבד ממש עבודה זרה רק למד והתעניין בדבר, ורק אחר פטירת אברהם עבד ממש עבודה זרה.

עכ"פ מתבאר כי שלשת האבות יחדיו יש בהם את כח הט"ו.

במסכת שבת בסוגיה של מתן תורה (פח). כתוב 'דרש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא, בריך רחמנא דיהב אוריין תליתאי לעם תליתאי על ידי תליתאי ביום תליתאי בירחא תליתאי. והחיד"א במראית העין כותב, שמוזכר כאן חמש פעמים 'תליתאי', דהיינו ט"ו, ואפשר לרמוז שזהו כנגד ט"ו שנה שלמדו האבות יחד שבזכותם זכינו לתורה.

וכך כותב החיד"א בספרו חומת אנך (נשא ו' כ"ד. אות ה'): 'ברכך ה' וישמרך. ג' תיבות וט"ו אותיות כנגד שלשה אבות שראו זה את זה ט"ו שנים וכנגד זכות אבות וי"ב שבטים. רבינו מהר"א מגרמיזא ז"ל בכת"י. ובמקום אחר כתבתי אני בעניי משם רבינו יהודה החסיד ז"ל, שבזכות ט"ו שנים שהיו האבות ביחד נתקיימו העולמות. ואפשר לומר, כי כל ברכת כהנים שיש ט"ו תיבות בשלשה פסוקים "ברכך", "יאר", "ישא" הכל בזכות האבות שעבדו את ה' ט"ו שנים במעמד שלשתן והשלשה פסוקים נגד שלשה אבות והט"ו תיבות רמז ט"ו שנים שהיו ביחד ואליהם זכותיהם לברך את ישראל. ע"כ.

בפסוק הגאולה שבסוף פרשת התוכחה בתורת כהנים (ויקרא כ"ו, מ"ב) נאמר: "וְזָכַרְתִּי אֶת גְּרִיתִי יַעֲקֹב וְאֶת אֶת גְּרִיתִי יַחֲזֵק וְאֶת אֶת גְּרִיתִי אֲבָרְהָם אֲזַכֵּר וְהָאָרֶץ אֲזַכֵּר". ובפסוק הזה יש ט"ו תיבות. והחיד"א מפרש זאת גם בדרך הקבלה שבזכות הט"ו שנים שהאבות למדו יחד ותקנו את העוה"ז והעוה"ב שנבראו באותיות י"ה, בזכות זה ישראל יגאלו.

בהגדה של פסח בפסקא: "על אחת כמה וכמה טובה כפולה ומכופלת למקום עלינו שהוציאנו ממצרים וכו'", יש ט"ו מעלות. והחיד"א בפירושו על ההגדה 'פה אחד' מביא, שזה כנגד ט"ו שיר המעלות שבתהלים וכנגד ט"ו שנה שלמדו ביחד אבות העולם, שבזכות ט"ו השנים האלו ריחם הקב"ה על ישראל ועשה להם ט"ו מעלות אלו.

בזה נבוא ונבאר את הקטע הבא מפרקי דרבי אליעזר (פרק ל') שמפרט חמישה עשר דברים שעתידיים להתרחש בזמן שבני ישמעאל יהיו בארץ ישראל בתקופת אחרית הימים:

א. ימודו הארץ בחבלים – חבלים הם כלי מדידה. מרמז שיטענו כי ארץ ישראל שייכת להם.

ב. יעשו בית הקברות למרבץ צאן ואשפתות – כפי שראינו בהר הזיתים שנקברו בו יהודים עוד מימי בית ראשון ושני, מה עושים בו עד היום הערבים ימ"ש.

ג. ומדדו בהן ומהן על ראשי ההרים – שברי המצבות של הקברים שבהר הזיתים שמשו למרבה הכאב לשימושים שונים לצורך גדרות ולסלילת דרכים.

ד. וירבה השקר – בני ישמעאל לא מפסיקים לשקר לעולם על מנת להצדיק את מעשיהם הנפשעים.

ה. ויגזז האמת – עם ישראל שהאמת עמם – תהיה נסתרת ולא יאמינו להם.

ו. וירחק חוק מישראל – מערכת החק יעלימו עין מהפשעים של בני ישמעאל.

ז. ותרבה עוונות בישראל שני תולעת כצמר – עם ישראל יהיה באותה עת במצב של "שני תולעת כצמר" הפוך ממה שצריך להיות ביום הכיפורים. (אם יהיו חטאיכם כשנים כשני, אם יאדימו כתולע כצמר יהיו ישיעהו, א"ח).

ח. ויקמל הנייר והקולמוס – ויחלפו ע"י התקשורת והמחשבים. ובנקל יוכלו הישמעאלים להעביר את דת המרצחים שלהם לכל מקום בעולם.

ט. ויפסל סלע מלכות – כל ערך המטבעות יושפע ממחיר הנפט של בני ישמעאל.

י. ויבנו הערים החרבות – יבנו את ערי ישראל שהיו חרבות 2000 שנה לאחר הגלות – עבודה ערבית.

יא. ויפנו הדרכים – יסללו הכבישים בארץ.

יב. ויטעו גינות ופרדסים – יעבדו בגינות ופרדסים.

יג. ויגדרו פרצות חומות בית המקדש – הוואקף ועבודותיו בהר הבית (ואין פוצה פה!).

יד. ויבנו בית בהיכל – בניית כיפת הסלע מעל אבן השתיה. בדיוק במקום ההיכל, היכן שהיה בעבר קודש הקודשים.

טו. ושני אחים יעמדו עליהם נשיאים בסופן – לא ברור עדיין.

ועוד היה רבי ישמעאל אומר: שלוש מלחמות של מהומה עתידין בני ישמעאל לעשות בארץ באחרית הימים, שנאמר "פי מפני חרבות נדדו מפני חרב נטושה (א) ומפני קשת דרוכה (ב) ומפני פגד מלקמה (ג)" (ישעיה כ"א, ט"ו), ואין חרבות אלא מלחמות. ומשם בן דוד יצמח ויראה באבדן של אלו ואלו, ומשם יבוא לארץ ישראל. עכ"ל.

ויש לומר, כי האבות הקדושים בחמישה עשר שנים שחיו יחדיו ועבדו את ה' יחדיו, גרמו בזה שעתידיים ישראל לנצח ולבטל את כוחו של ישמעאל באחרית הימים, ולכן הגאולה העתידה תהיה בליל הסדר – ט"ו בניסן.

וזוהו שאנו אומרים בתפילה: "ומביא גואל לבני בניהם", וביאר רבינו יוסף חיים ז"ל בספרו בן איש חי (שנה ראשונה, פרשת וישלח סעף י"א) וז"ל: מה שאומרים ומביא גואל לבני בניהם, הכונה בפשוטן של דברים דהשבטים המה בניהם של האבות, וכל ישראל הם בני השבטים, ולכן ישראל נקראים בני בניהם של האבות, ואומרים כן כדי לעורר זכות השבטים גם כן, ולכן לא אמרו ומביא גואל לבניהם. ע"כ.

ולפי דרכינו יש לומר, כי ג' אבות יחד עם י"ב שבטים – ביחד ט"ו, מבטלים את הט"ו צרות שעתידיים לעשות ישמעאל לעם ישראל לפני הגאולה העתידה.

ולכן תמצא כי ט"ו קרבנות הקריב כל נשיא ביומו של חנוכת המשכן: "אלים חמשה עתודים חמשה כבשים בני שנה חמשה". הרי ט"ו.

כי רצו בחודש ניסן לעורר את הט"ו שנים של האבות הקדושים שלמדו יחדיו כדי לעורר את גאולת ישראל שתהיה בט"ו בניסן.

ויש לפרש, כי הכח של ישמעאל לצער את עם ישראל בט"ו צרות, הוא מחמת שמצינו שאמר הקב"ה ט"ו תיבות למשה בפסוק: "דבר אל כל עדת בני ישראל ואמרת אליהם קדושים תהיו כי קדוש אני ה'".

אלהיכם". וכאשר כלל ישראל פוגמים במידת הקדושה שיש בה ט"ו תיבות, יש כח לישמעאל שכביכול שומרים על קדושה לקטרג על כלל ישראל.

לכן בליל הסדר – ליל ט"ו בניסן, פותחים במילת "קדש" שעניינה קדושה, לבטל את כוחו של ישמעאל.

[אלא דאכתי יש לשאול, הרי ט"ו השנים שחיו האבות ביחד מתחילים מאז שנולד יעקב והאיר תינוק בן יומו לומד תורה? אכן, אפשר להסביר את זה עפ"י דברי החיד"א בחיבורו 'כסא רחמים' במסכת סופרים (פרק ט"ז) מובא שיש קע"ה פרשיות בתורה לפי מנהג בני מערבא שהיו מסיימין את התורה פעם בשלוש שנים ומחצה (ראה מגילה כ"ט). וזה כנגד שנותיו של אברהם אבינו שחי קע"ה שנה. ושם בפירוש התוספות להחיד"א שואל הרי בן שלוש שנים הכיר אברהם את בוראו וא"כ היה צ"ל רק קע"ב פרשיות?

ומתקן, שהרי נשמתו הקדושה של אברהם הייתה בעולם. ומזכיר את הספר חסידים שגם בחלום היו האבות עובדים את ה' ואת הדברים שכתב בברית עולם.

ועפ"י אפשר לומר, שכמו ששנותיו של אברהם אבינו נחשבים מיד מעת לידתו ואף שטרם הכיר את בוראו, כך גם נחשבים שנותיו של יעקב מיד משעת לידתו].

כתב האור החיים הקדוש כי ליל הסדר הוא הלילה המסוגל לגאולה ולביאת משיח בן דוד. וכך כותב על הפסוק: "לִיל שְׁמֵרִים הוּא לַה' לְהוֹצִיאֵם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הוּא הַלַּיְלָה הַזֶּה לַה' שְׁמֵרִים לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדוֹרֵתָם".

זה לשונו: ליל שמורים וגו', יכוין הכתוב לרמוז חמשה נסים מופלאים שזמנם לילה זה: א) בימי אברהם כשהכה את ארבעה מלכים "ויחלק עליהם לילה" (בראשית י"ד, ט"ו). ב) ביציאת מצרים דכתיב "ויהי בחצי הלילה". ג) בימי חזקיה כשהכה גביראל מחנה סנחריב דכתיב (מ"ב ט"ט, ל"ה) "ויהי בלילה ההוא". ד) בימי מרדכי ואסתר "בלילה ההוא נדדה שנת המלך". ה) גאולה העתידה.

כנגד נס אברהם אמר: "ליל שמורים הוא לה'", כי באמצעות הנס נתגלת אמיתותו יתברך כאומרם ז"ל (בר"ר מב ז) שיש מהאומות שלא היו מאמינים בנס הצלתו מאור כשדים והאמינו בנס הכאת ארבעה מלכים. וכנגד מצרים אמר "להוציאם מארץ מצרים". וכנגד נס חזקיהו אמר הוא הלילה הידוע לנס, כרשום בדברי נביא (מלכים ב' י"ט, ל"ה) "ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך וגו'". וכנגד נס מרדכי אמר "הזה לה'". **וכנגד גאולה העתידה אמר "שמורים לכל בני ישראל לדורותם", פירוש לסוף הדורות, בעגלא ובזמן קריב.** עכ"ל.

הרי לנו כי הגאולה העתידה תהיה בליל הסדר, ובפרט השנה אשר חל ליל הסדר בליל יום חמישי כפי שהיה בזמן יציאת ישראל ממצרים.

וכפי שכתב הגאון רבי יהונתן אייבשיץ זצוק"ל בספרו אהבת יהונתן (הפטרות פר' נצבים): "הנה ה' השמייע אל קצה הארץ אמרו לבת ציון הנה ישעך בא הנה שְׁכָרוֹ אֶתוֹ וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו". (ישעי' ס"ב, א). פירוש, על פי מה דאיתא במדרש (אוצר מדרשים עמ' 213, הובא בס' כלבו ס' קט): כל יום רביעי בני קורח אומרים מתי תעלינו מבור שאון. ונראה, דאמר המשורר (ישעי' כ"ד, ט"ז): "מכנף הארץ זמירות שמענו צבי לצדיק", ותמוה איה מקום כנף הארץ? ונראה נאמר (מכ"ז ז, ט"ו) "כִּימִי צִאֲתָךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֶרְאֶנּוּ נִפְלְאוֹת", דגאולה אחרונה תהיה כמו שהיתה גאולת מצרים, וגאולת מצרים היתה ביום חמישי (שבת פ"ז): מפני דאמרינן בגמרא (שם פ"ז) דכולי עלמא מודים באחד בשבת באו ישראל למדבר סיני, וכולי עלמא בראש חודש באו לשם, ואם כן היה ר"ח אייר ביום ו"ו וז"ן, ור"ח ניסן היה ביום ה', וכמו כן היה ט"ו בניסן בה', נמצא

יצאו ישראל ממצרים ביום חמישי, וכן הגאולה תהיה לעתיד ביום חמישי, ולפני בא יום ה' הגדול והנורא יבוא אליהו ז"ל המבשר, והוא יעלה בני קרח וכו'.

וכ"כ בספר אבני מהורמ"מ הלוי (להגאון רבי אברהם יצחק גוטקינד זצ"ל אב"ד ברעזין פיטרקוב תרצ"א, ח"ג דף נו. עער"ש) בביאור ענין שבת הגדול וז"ל: איתא במדרש פליאה: אדם שעשה עבירה וחוזר בתשובה, הקב"ה מוחל לו כל עוונות, לכן נקרא "שבת הגדול". ע"ש.

ואיתא בגמרא (שבת ק"ה): השומר שבת כהלכתו, אפילו עובד עבודה זרה מוחלין לו. ע"ש. ומשום הכי בפגע אדם הראשון בקין אמר לו מה נעשה בדין? א"ל עשיתי תשובה, פתח ואמר "מזמור שיר ליום השבת" (עי' בר"ר כב, ג, א), כיון דאדם הראשון כופר היה (עי' סנהדרין לה), נמצא שצריך לתקן חטא זה, ושבת היא תשובת המשקל על כל חטא, ובמצרים היו עובדי ע"ז אף בישראל, כמאמר השטן "הללו עובדי ע"ז והללו עובדי עבודה זרה (זוה"ק פר' תרומה, דף קע:), והגאולה נקרא 'גדול', כמאמר הכתוב (מלאכי ג, כ"ג): "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול", וכל זה שייך בשבת, דאיתא בזוהר הקדוש (פר' יתרו דף פח:.) כתיב (בראשית ב', ג) "ויברך אלקים את יום השביעי", וכתיב במן (בשלח ט"ז, כ"ו): "ששת ימים תלקטוהו וביום השביעי שבת לא יהיה בר", אלא הכא תנא, כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליין וכו'... אם כן עיקר הגאולה אשר היה אז במצרים ביום החמישי בשבת, מקורו מיום השבת, דכל חד וחד ביומא שביעאה תליא, ואיתא בגמרא (ר"ה יא:.) 'בניסן נגאלו אבותינו במצרים ובניסן עתידין ליגאל', וכתבו המפרשים דהוא מקרא (בא י"ב, ב): "החודש הזה לכם ראש חדשים", דחודש ניסן הוא ראש לכל החדשים, די שבו חשיבות מכל החדשים דהיה הגאולה במצרים בניסן, וראשון הוא לכם לחדשי השנה, דגאולה העתידה גם כן יהיה בחודש ניסן, ואיתא בגמרא (סנהדרין צז:.) "כלו כל הקיצין" ואין הדבר תלוי אלא בתשובה, ועיקר התשובה תלוי ביום השבת, שזה הוא תשובת המשקל, כנ"ל. ואיתא בירושלמי (תענית פ"א ה"א): אמר רבי לוי, אילו היו ישראל משמרין שבת אחת כתיקונה מיד בן דוד בא. ואיתא התם: אילו ישראל עושין תשובה יום אחד, מיד בן דוד בא, שנאמר (תהלים צ"ה, ז) "היום אם בקולו תשמעו". ופירוש על זה: "יום אחד" - הכוונה יום המיוחד, שהוא שבת הגדול, שהיה אז בימי מצרים שקשרו פסחיהן במטה, כמו כן היום, כדאמרינן "בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל".

וזו כוונת המדרש: "אדם שעשה עבירה", הכוונה אדם הראשון שעשה עבירה וחזר בתשובה ואמר "מזמור שיר ליום השבת", דכל השומר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה מוחלין לו, אם כן נראה דיום השבת מיוחד לעשות תשובה, ולדעת הירושלמי הנ"ל דאם ישראל עושין תשובה יום אחד מיד נגאלין, ויום אחד הוא יום המיוחד כדעת הירושלמי שם - אילו היו ישראל משמרין שבת אחת, מיד בן דוד בא, לכך נקרא "שבת הגדול", דשבת הגדול הוא יום הגאולה, אף דהגאולה יהיה ביום חמישי בשבת כמו שהיתה במצרים, אם כן בוודאי יהיה בזמן הזה גם כן, כמו דאיתא בגמרא בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל, וכמו דהיה אז ביום החמישי כמו כן יהיה היום, אבל עיקר הגדול הוא בשבת, משום דההוא יומא מתברכאן מיניה כל שתא יומין, כנ"ל. עכ"ל.

ומבואר, שכאשר חל ליל הסדר בליל יום חמישי כבזמן גאולת ישראל ממצרים, הוא זמן המסוגל לגאולה, ויש לומר בדרך רמז כי "יום חמישי" גולה בגימטריא משיח בן דוד.

ולפי דרכינו, על ידי עבודת שלשת האבות יחדיו במשך ט"ו שנה עוררו כי הגאולה תבוא בליל ט"ו בניסן.

יהי רצון שיהיה זה השנה הזאת, שנת מוצאי שביעית, אמן ואמן.